

УДК.378.311 (075.8)

Л.М. МАКАР

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ

У статті проаналізовано становлення та розвиток поняття “освітнє середовище” у педагогічній науці. Визначено відмінності у поняттях “середовище”, “освітнє середовище”, освітній простір”. Розглянуто різні підходи до виявлення змісту освітнього середовища у навчальних закладах.

Визначено, що середовище можна використовувати: при постановці цілей системи (це означає залучити певні його сили до їх розробки); у діагностичних цілях (робити його реєстратором, експертом і т. д.); у проектувальних цілях (включати фахівців у його осмислення, залучити їх до генерування ідей і припущень) для організації виховних впливів (перетворювати на провідника управлінських команд).

Ключові слова: середовище, майбутній учитель, освітнє середовище, освітній простір, індивід, компоненти.

Актуальність проблеми і теми дослідження зумовлена тим, що в умовах соціальної й економічної нестабільності, природовідповідності особистості, знищення простих людських зв'язків стає особливо актуальним розвиток освітнього середовища в навчальному закладі.

При переході до цивілізованого ринку і демократичного суспільства перспективною для розвитку освіти є концепція гуманізації середовища шляхом створення комфортного середовища.

Істотними характеристиками цього середовища є гнучкість, різноманітність, доступність у часі і просторі, які забезпечують людині розуміння самої себе і навколишнього середовища, сприяють виконанню її соціальної ролі. Головною цінністю освіти стає розвиток у людині потреби й можливості вийти за межі того, що вивчається, здібності до самореалізації творчого потенціалу, спрямованості на саморозвиток і самоосвіту. Таке уявлення діаметрально змінює підхід до освіти, особливо в її прогностичній інтерпретації: головне не система жорстко детермінованих освітніх установ, яка, по суті, нав'язана людині й обмежує свободу вибору, а людина, котра свідомо вибирає індивідуальну освітню траєкторію відповідно до своїх інтересів і здібностей, що визначають її освітні потреби.

Одним з істотних феноменів освітнього процесу є створення комфортного середовища в навчальному закладі. Аналіз психологічної, педагогічної, філософської та історичної літератури, педагогічної практики свідчить про зростання інтересу до проблеми, пов'язаної з формуванням, розвитком і становленням сприятливого мікроклімату. Для цих досліджень особливо значущими є праці учених і педагогів-практиків у галузі вивчення соціального середовища, зокрема: гуманізації середовища (Ш. Амонашвілі, Я. Буєва, Я. Корчак, І. Песталоцці, В. Семенов, Л. Толстой), впливу соціального середовища на розвиток особистості (Н. Йорданський, С. Моложавий, В. Шуль-

гін; створення цілісного виховного процесу в середовищі (Р. Фахрутдінова); конструювання середовища, що розвиває обдарованість особистості (Н. Гафурова); інтеграції методів дослідження середовища (В. Лісицька).

Актуальність теми дослідження визначають суперечності між: підвищеними вимогами, які висуває сучасне суспільство до випускника вищого навчального закладу, і негативним психологічним кліматом у навчальному закладі, що не дає змоги актуалізувати його творчий потенціал; гуманними загальнолюдськими цінностями, ідеалами й установками, що характеризують ВНЗ як спеціально організоване виховне середовище, і реальним поширенням антигуманних цінностей, ідеалів, мотивів і установок, які домінують у значній частині сучасного позанавчального середовища студентів; необхідністю інтеграції діяльності всіх учасників освітнього процесу і фактичною відсутністю механізмів її реалізації.

Метою статті є аналіз сутності змісту освітнього середовища педагогічного вищого навчального закладу.

Сучасну вищу освіту зумовлює необхідність створення умов для розвитку, вдосконалення освітнього середовища у вищих навчальних закладах. Створення єдиного освітнього і науково-педагогічного простору розглядають у контексті діалогу культур, залучення в різні педагогічні системи загальнолюдських цінностей як життєвих орієнтирів особистості.

Становлення педагога як особистості і як професіонала в процесі включення його в систему вищої освіти вимагає створення низки умов: мотиваційних, стимулювальних, освітніх і тих, що сприяють цілеспрямованому та цілісному розвитку педагога як гуманіста, демократа, гуманітарія. Особлива роль у цьому належить освітньому середовищу вищого навчального закладу.

Для виявлення особливостей середовища у вищому навчальному закладі необхідно розглянути поняття “середовище”, “освітній простір”, “освітнє середовище”.

Поняття “середовище” не має чіткого й однозначного визначення у світі науки. У найзагальнішому сенсі “середовище” розуміють як оточення.

У тлумачному словнику дано таке пояснення поняттю “середовище”: оточення, сукупність природних і соціально-побутових умов, а також сукупність людей, зв’язаних спільністю цих умов, у яких протікає діяльність людського суспільства, організмів [1].

“Середовище педагогічне” – спеціально, згідно з педагогічними цілями організована система межособистісних відносин і ставлень до світу [2].

У педагогіку термін “середовище” був уведений ще в епоху Просвітництва і розумівся як суспільні, матеріальні й духовні умови існування, формування і діяльності, що оточували людину. У цьому значенні середовище розглядалося як: макросередовище – суспільно-економічна система в цілому (продуктивні сили, сукупність виробничих відносин і соціальних інститутів, свідомість, релігія і культура певного суспільства) і мікросередовище – як безпосереднє соціальне оточення людини (сім’я, колектив і групи різних рівнів) [3].

У вітчизняній педагогіці і психології термін “середовище” з’явився у минулому столітті, коли достатньо часто уживалися поняття “педагогіка середовища” (С. Шацький), “середовище колективу” (Л. Новікова), “оточуюче середовище” (А. Макаренко) [3].

С. Шацький розробив концепцію взаємодії школи із середовищем – “педагогіку середовища”. Термін “педагогіка середовища” характеризував, по-перше, процес соціалізації особистості в суспільному середовищі, по-друге, проблему організації виховного процесу усередині школи з урахуванням впливу навколишнього середовища на колектив, і разом з тим – проблему активної участі колективу школи в суспільно корисній діяльності, перетворення середовища. С. Шацький у структурі середовища виділяв: внутрішнє середовище (врахування впливу середовища на ідейно-моральну орієнтацію учнів, на формування їх життєвих планів, на стиль спілкування; урахування впливу засобів масової комунікації на позашкільне спілкування, на вибір внутрішньошкільних заходів); зовнішнє середовище (зв’язки школи із сім’ями, мікрорайоном, шефами, громадськістю, угрупованнями, неформальне спілкування поза школою) [3].

Для дослідження проблеми розвивального середовища принципово важливий також педагогічний досвід А. Макаренка, який розвинув думку про те, що вирішення унікальних педагогічних проблем традиційними засобами неможливе. Перед суспільством з усією гостротою постало масштабне соціально-педагогічне завдання: необхідно було створити адекватні форми соціального життя дитячо-дорослого співтовариства і розробляти принципово нову практику освіти [4].

Вирішуючи це завдання, А. Макаренко створив прецедент соціально-педагогічного проектування розвивального середовища, а також заклав основи практичного вирішення цієї проблеми, апробував на практиці схему діяльності із створення розвивального педагогічного середовища:

- педагогічний задум (для організації діяльності у невизначеній ситуації);
- механізми його реалізації (дитячо-доросла спільність, система різновікового об’єднання, демонстрація зразків педагогічної взаємодії у “живій” комунікації);
- осмислення досвіду діяльності (педагогічні праці).

В основу проектування було покладено ідею штучно створеного процесу, спеціально організованого в педагогічних цілях; широку соціальну відвертість освітньої системи, комунікативні відносини з різноманітними відомствами, виробничими, культурними центрами.

У вітчизняній педагогіці розмежовують поняття “середовище” і “виховання”. Якщо раніше середовище нерідко підміняло виховання, то тепер ці поняття починають розглядати у тріаді: середовище, спадковість і виховання (Б. Ананьєв, Г. Костюк, І. Шмальгаузен).

Пізніше з’являються такі поняття, як “середовище школи” і “середовище колективу” (А. Куракін, Л. Новікова). Середовище школи – це те, що

її оточує і з чим школа як соціальний інститут суспільства взаємодіє. Не все в шкільному середовищі входить у поняття “середовище колективу”, а лише те, що стало реальною базою його існування і розвитку.

Характеризуючи поняття “середовище колективу”, Л. Новікова зазначає, що це все те, що оточує колектив і з чим він вступає у взаємодію. Це і природа, на тлі якої і у взаємодії з якою живуть і розвиваються його члени. Це і зовнішнє середовище – “друга природа”, що оточує колектив у межах тієї установи, на базі якої він функціонує, і за її межами. Це і світ тих ідей, понять і зразків, з якими стикається колектив і які стають його духовною поживою.

Це і соціальне середовище з властивими йому етичними нормами, функціональними й емоційно-психологічними відносинами. Середовище колективу на будь-якому рівні може бути сприятливим і несприятливим у виховному й освітньому плані [6].

Цікавою, на наш погляд, є думка Л. Новікової про те, що використовувати середовище в організації виховних впливів – значить перетворювати його на провідника управлінських команд і регулятора відносин. Це припускає врахування як негативних і позитивних впливів середовища, так і його потенційних можливостей, що є основою проектування розвитку того або іншого суб’єкта. Таке врахування, на думку автора, включає вивчення того:

- як і в чому середовище сприяє суб’єктові розвитку;
- що і як опосередковано в особистості, що розвивається, колективі, виховній системі.

З іншого боку, врахування впливів середовища дає можливість:

- пояснити поведінку освітньої системи;
- передбачити її подальший розвиток;
- передбачити зміни, які відбудуться у ній унаслідок взаємодії її із середовищем;
- спроектувати систему заходів запобіжного, випереджального або перетворювального характеру.

Аналіз вищезазначеного дає змогу стверджувати, що середовище можна використовувати:

- при постановці цілей системи (це означає залучити певні його сили до їх розробки);
- у діагностичних цілях (робити його реєстратором, експертом і т. д.);
- у проектувальних цілях (включати фахівців у його осмислення, залучати їх до генерування ідей і припущень);
- для організації виховних впливів (перетворювати на провідника управлінських команд).

Ці ідеї розвивалися, сприяючи становленню підходу до вивчення середовища, пов’язаного з ідеями і методами системного аналізу навчально-виховного колективу і його зв’язками із соціальним середовищем, змістом і структурою офіційного і неофіційного спілкування учнів у школі та за її межами, формуванням соціалістичного типу особи і її творчої індивідуальності. З цією метою були створені спеціальні соціально-педагогічні ком-

плекси. Вивченням соціально-педагогічних комплексів займалися І. Августевич, В. Кузь, Є. Тонков, М. Щетінін.

Тенденції розгляду поняття “середовище” в межах відкритих педагогічних систем ще більше посилюються в 1990-ті рр., коли провідними принципами державної політики в освіті стають: гуманістичний характер освіти, пріоритет суспільних цінностей життя, здоров’я, свободи, розвитку особистості.

Поняття “середовище” поєднується за значущістю з освітою, роль якої в сучасному суспільстві неухильно зростає, така підкреслена взаємозалежність понять “середовище” й “освіта” вимагає окремого розгляду.

Аналіз праць С. Вершловського, І. Слободчикова, Г. Сухобської дає змогу виділити сучасні підходи до розкриття феномену освіти, розгляду його як сфери соціального життя. У цьому контексті освіта не зводиться до спеціальної діяльності з освоєння цінностей культури. Зміна до підходів у системі вищої освіти зумовлює зміну статусу, при якому місця для освіти стають центрами освітніх ресурсів, і приводить до реформування класичної системи освіти, коли планування, соціальне й організаційне проектування, дослідження та експерименти не замикаються в межах самих педагогічних систем, а зачіпають інші суб’єкти культури і різні соціальні інститути, соціокультурні процеси і рухи [7]. У зв’язку з цим і висувається ідея створення освітнього середовища, здатного забезпечити формування основ нового культурно-освітнього і соціально-педагогічного мислення. Такий підхід дає підстави розглядати поняття освітнього середовища як віддзеркалення єдності соціокультурного і духовного життя суспільства та безперервної системи освіти.

Проблема відбору і побудови змісту освітнього середовища впродовж століть привертала увагу учених і практиків. Аналіз педагогічної літератури показує, що ідеї Я. Коменського, Л. Корчака, А. Макаренка, Г. Спенсера та інших педагогів привели до певних змін у визначенні освітнього середовища.

Аналіз праць науковців дає змогу виявити, що під терміном “*освітнє середовище*” у педагогіці розуміють сукупність умов, які впливають на формування і функціонування людини в суспільстві, формування її здібностей, потреб, інтересів, свідомості.

Поняття “освітнє середовище” корелює з поняттями “освітній простір” і “освітня система”. Незважаючи на схожість, як переконав аналіз праць науковців, ці поняття абсолютно не тотожні.

Освітнім простором є набір умов, чинників, так чи інакше пов’язаних між собою і таких, що впливають на освіту людини. Освітній простір може існувати як якась абстрактна система незалежно від того, хто навчається.

Найзагальніше уявлення про простір пов’язане з порядком розташування (взаємним розташуванням) одночасно співіснуючих об’єктів. Розглядаючи освітній простір, ми маємо на увазі набір певним чином зв’язаних між собою умов, які можуть впливати на освіту людини. При цьому за змістом у саме поняття “освітній простір” не включений той, хто навчається.

Поняття “освітнє середовище” також відображає взаємозв’язок умов, що забезпечують формування людини. У цьому випадку передбачається

присутність того, хто навчається, в освітньому середовищі, взаємовплив, взаємодія оточення із суб'єктом (у нашому випадку – з тим, хто навчається).

Коли мова йде про освітнє середовище, то мається на увазі вплив умов освіти на того, хто навчається (точно так, як і вплив того, хто навчається на умови, в яких здійснюється освітній процес). Цей зворотний вплив по суті задає спрямованість певному типу освітнього середовища через включення значущих для людини знань і використання комфортних технологій навчання, що приймаються слухачами. В освітньому просторі більшою мірою фігурують не стільки значущі для слухача освітні завдання, які ставляться самим слухачем, скільки бачення їх з боку організаторів педагогічного процесу – викладачів [7].

Також під “освітнім середовищем” розуміють “частину соціокультурного простору, зону взаємодії освітніх систем, їх елементів, освітнього матеріалу і суб'єктів освітніх процесів”. У свою чергу, “освітні системи” – це соціальні інститути, чия мета – освіта людини.

Освітня система це основна організаційна одиниця освітнього процесу, що відтворює деякий цілісний фрагмент культурної реальності і забезпечує розвиток свідомості учня за допомогою його інтеграції з безліччю різноорганізованих культурно значущих навчальних текстів. Освітні системи складаються з певних елементів, які взаємозв'язані між собою. Взаємодія різних елементів освітньої системи або її підсистем спрямована на досягнення загальної для системи мети, загального позитивного результату [6]. Ця мета – навчання, виховання і розвиток особистості. Освітня система може розглядатися як самостійна сфера, усередині якої відбувається взаємодоповнення конкуруючих концепцій у результаті діалогу. Освітня система є відкритою системою з внутрішніми численними нелінійними зв'язками. Також для неї характерна інерційність, її стан змінюється тільки в результаті якісних зрушень усередині внутрішньої структури, що вимагає тривалості в часі й зацікавленості в змінах усіх її компонентів.

Слід зазначити, що в педагогічній літературі часто поняття “педагогічна система”, “освітня система” і “система освіти” використовуються як синоніми.

Окрім цього, в педагогічному тезаурусі останнім часом активно використовуються такі поняття, як “єдиний освітній простір”, “територіальна освітня система”, “освітній соціокультурний комплекс”.

Ця ситуація вимагає чіткого визначення понять.

Поняття “єдиний освітній простір” використовується в педагогічній літературі після введення його Є. Ямбургом. Воно передбачає “освіту без меж”, розглядаючи в єдності процеси, що відбуваються як у межах установ і організацій, так і в сім'ї та в інших соціальних інститутах [8]. Поняття “територіальна освітня система” було введено В. Лазаревим і розуміється як складник єдиного освітнього простору і як сукупність зв'язаних між собою освітніх та інноваційних процесів (що відбуваються як в освітніх установах, так і поза ними) і діяльності освітніх установ, органів освіти й інших інститутів на тій або іншій території з управління цими процесами [9]. Центральною ланкою територіальної освітньої системи є спеціально організована відносно цілісна

система освітніх установ. Освітній соціокультурний комплекс також розуміють як складник єдиного освітнього простору і у змістовному аспекті він дуже близький до поняття “територіальна освітня система”.

Таким чином, під освітньою (педагогічною) системою розуміють сукупність взаємозв’язаних структурних компонентів, спрямованих на досягнення єдиної освітньої мети – формування особистості в цілісному педагогічному процесі.

Освітнє середовище, як і освітня система, є дуже складним, оскільки має декілька рівнів – від державного, регіонального до основного свого першоелементу – освітнього середовища конкретного навчального закладу і класу (Н. Крилова).

Вітчизняні науковці до поняття “освітнє середовище” включають і освітнє середовище соціокультурних інститутів, шкіл, вищих навчальних закладів, установ післядипломної освіти тощо [3]. Учені вважають, що освітнє середовище здатне забезпечувати комплекс можливостей для саморозвитку всіх суб’єктів освітнього процесу.

Так, В. Левін виділяє такі компоненти освітнього середовища:

- соціальний компонент, що забезпечує можливості задоволення і розвитку потреб суб’єктів освітнього процесу у відчутті безпеки, у збереженні та поліпшенні самооцінки, у визнанні з боку суспільства і самоактуалізації;

- просторово-предметний компонент розвивального освітнього середовища як основний принцип організації просторової структури освітнього середовища, що включає “гетерогенність” і складність середовища, зв’язність різних функціональних зон, гнучкість і керованість середовища як носія символічного спілкування;

- психолого-педагогічний компонент, що становить педагогічне забезпечення розвивальних можливостей, який є оптимальною організацією системи зв’язків між елементами освітнього середовища.

Зважаючи на тлумачення педагогічної системи в працях сучасних дослідників “...як взаємозв’язку структурних і функціональних елементів, підлеглих цілям формування особистості, яка вчиться, готовності до самостійного, відповідального і продуктивного вирішення завдань у подальшій системі” (за Н. Кузьміною), можна зробити висновок, що специфічним буде і зміст елементів, складових освітнього середовища [4].

Вважаємо необхідним розгляд цілісності середовища в системі освіти. Так, В. Сагатовський пропонує визначити показники змісту освітнього середовища в цілісності, виділяючи при цьому такі її складові:

- цілісність буття трьох самоцінних начал (людини, людства і природи);

- цілісність людини (у взаємодії її біо-соціо-духовно-індивідуальних властивостей);

- цілісність людської життєдіяльності.

Нам імпонує погляд В. Сагатовського на аксіологічну оцінку взаємодії людини й освітнього середовища і його думка про те, що індивід повинен

бути готовим до розумного вибору в процесі самоосвіти завдяки внутрішній духовній атмосфері [125, с. 67].

Вважаємо переконливим, що Б. Боденко, А. Куракін, Ю. Мануйлов, А. Хуторський, розглядаючи поняття “освітнє середовище” як об’єкт педагогічного дослідження, виходять з положення нерозривності освітнього процесу і виховання. Ми погоджуємося з точкою зору цих дослідників, які під освітнім середовищем розуміють природне і штучно створене соціокультурне оточення людини, що включає зміст і різні види засобів освіти, здатні забезпечувати продуктивну діяльність студента, слухача, управляючи процесом розвитку особистості за допомогою створення сприятливих для цього умов, до яких належать мотивація тих, хто навчається, особистість вихователя тощо.

Висновки. На основі викладеного вважаємо можливим розглянути поняття “освітнє середовище” стосовно вищого навчального закладу.

Розвиток сучасного суспільства в умовах інтеграції наук і діалогу культур змінює базові освітні орієнтири: від “освіти на все життя” – до “освіти крізь усе життя”, до самоосвіти. У зв’язку з цим вища школа орієнтується на підготовку фахівця, здатного працювати не на рівні дій і операцій (коли мета задана і рефлексії не підлягає), а на рівні діяльності (коли мета визначає сенс, і у людини виникає можливість вибору). Мова йде не просто про підвищення рівня освіти і самостійності студентів, магістрантів, а й про формування у них здатності до рефлексії, що вимагає створення особливого освітнього середовища.

Подальшого дослідження потребують принципи, зміст, форми розвитку сприятливого середовища у вищому навчальному закладі, однією зі складових має бути освітнє середовище ВНЗ з відповідними складовими.

Список використаної літератури

1. Тлумачний словник сучасної української мови: Загальноживана лексика / за заг. ред. В. Калашника. – Х. : ФОРМ Співак, 2009. – 960 с.
2. Коджаспирова Г.М. Словарь по педагогике / Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров. – М. : МарТ, 2005. – 448 с.
3. Шацкий С.Т. Работа для будущего / С.Т. Шацкий. – М. : Просвещение, 1989. – 223 с.
4. Бондаревская Е.В. Теория и практика личностно-ориентированного образования / Е.В. Бондаревская. – Ростов-на-Дону : Изд-во РГПУ, 2000. – 352 с.
5. Веряев А.А. От образовательных сред к образовательному пространству: понятие, формирование, свойства / А.А. Веряев, И.К. Шалаев // Педагог. – 1998. – № 4. – С. 9–14.
6. Гинецинский В.И. Проблема структурирования образовательного пространства / В.И. Гинецинский // Педагогика. – 1997. – № 3. – С. 10–15.
7. Данилюк А.Я. Теоретико-методологические основы проектирования интегральных гуманитарных образовательных пространств : автореф. дис. ... д-ра пед. наук / А.Я. Данилюк. – М., 2001. – 20 с.
8. Ямбург Е.А. Школа для всех / Е.А. Ямбург. – М., 2001. – 153 с.
9. Поташник М.М. Управление развитием школы / М.М. Поташник, В.С. Лазарев. – М. : Новая школа, 1995. – С. 48–74.
10. Семенов В.Д. Взаимодействие школы и социальной среды: Опыт исследования / В.Д. Семенов. – М. : Педагогика, 1986. – 112 с.

Стаття надійшла до редакції 11.09.2013.

Макар Л.М. Теоретические аспекты организации образовательной среды в педагогическом процессе

В статье проанализированы становление и развитие понятия “образовательная среда” в педагогической науке. Определены различия в понятиях “среда”, “образовательная среда”, образовательное пространство”. Рассмотрены различные подходы к выявлению содержания образовательной среды в учебных заведениях.

Определено, что среду можно использовать: при выдвигании целей системы (это значит привлечь определенные ее силы к их разработке); в диагностических целях (делать ее регистратором, экспертом и т. д.); в проектных целях (включать специалистов в ее осмысление, привлекать их к генерированию идей, предположений и догадок); для организации воспитательных воздействий (превращать в проводника управленческих команд).

Ключевые слова: *среда, будущий учитель, образовательная среда, образовательное пространство, индивид, компоненты.*

Makar L. Theoretical aspects of the educational environment in the pedagogical process

Background and research topic due to the fact that in terms of social and economic instability, accordance nature individual, destruction of simple human relations is particularly important development learning environment in schools.

When going to a civilized market and democratic society promising for the development of education is the concept of humanization environment by creating a comfortable environment.

The essential characteristics of this environment are flexibility, diversity, availability of time and space, providing human understanding itself and the environment, promote the implementation of its social role. The main value of education is the development of human needs and capabilities go beyond what is taught, the ability to self-creativity, focus on self-development and self-education. This view is diametrically change the approach to education, especially in its predictive interpretation: the main system is not rigidly determined educational institutions essentially imposed by man and that restricts freedom of choice, but a person who consciously chooses individual educational trajectory according to their interests and abilities, determining its educational needs.

The significance of the research topic is determined by the contradictions between: - special requirements that apply modern society to graduate university and negative psychological climate in the school that can not actualize his creative potential, humane human values, ideals and ustanovkami that characterize higher education institution as a specially organized nurturing environment, and the actual distribution inhumane values, ideals, motivations and attitudes prevailing in large parts of modern students outside the classroom environment, the need for integration of all participants in the educational process and the actual lack of mechanisms for its implementation.

Interestingly, in our view, is the idea of L. Novikova that use environment of nurturing, then convert it to guide management teams and regulator relations. This involves consideration of both negative and positive environmental impacts and its potential, which is the basis for the design of a particular subject. This account of the author’s opinion, includes the study: how and in what environment contributes to the development of the subject, as indirectly as in personality, developing team, the educational system.

On the other hand, taking into account the influence of the environment makes it possible to: explain the behavior of the educational system, to predict the course of further development to anticipate the changes that occur in it due to its interaction with the environment, precautionary measures system design, advanced or converting character.

Analysis suggests that the environment can be used: the nomination of targets (that is, to draw some of its strength to the development of these goals) in diagnostic purposes (to make its registrar, expert, etc.) in the design view (include experts in its understanding, to

draw them to generate ideas, conjectures and assumptions) to organize educational effects (convert to guide management teams).

These ideas are developed, facilitating the establishment of an approach to the study of environment -related ideas and methods of system analysis of the educational team and its relationship with the social environment, the content and structure of formal and informal communication students in school and beyond, the formation of a socialist type of person and her artistic personality.

Analysis of works of scientists revealed that the term “learning environment “ in pedagogy refers to a set of conditions that affect the formation and functioning of human society, the environment and human visual identity, its abilities, needs, interests and consciousness.

Key words: *environment, future teachers, educational environment, educational environment, the individual components.*